

İctimai Sektor üçün 32 Nöli Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartı

Konsessiya xidmətlərinin razılaşdırılması

İctimai Sektor üçün 32 Nöli Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartı

Konsessiya xidmətlərinin razılaşdırılması

Mündəricat

	Maddə
Standartın məqsədi və tətbiq sahəsi	1-7
Əsas anlayışlar	8
Xidmət üzrə Konsessiya Aktivinin Tanınması və Qiymətləndirilməsi	9-13
Öhdəliklərin Tanınması və Qiymətləndirilməsi	14-17
Maliyyə Öhdəliyi Modeli	18-23
Əməliyyatçıya hüquqların verilməsi Modeli	24-26
Razılaşmanın hissələrə bölünməsi	27-28
Digər Öhdəliklər, Razılıqlar, Şərti Öhdəliklər və Şərti Aktivlər	29
Digər gəlirlər	30
Təqdimat və Açıqlamalar	31-33
Keçid müddəaları	34-35
Qüvvəyə minmə tarixi	36-37
Tətbiq üzrə göstərişlər	
İllüstrativ nümunələr	

Standartın məqsədi və tətbiq sahəsi

1. Bu Standartın məqsədi İctimai Sektor təşkilatı tərəfindən konsessiya xidmətlərinin razılaşdırılması üzrə uçot qaydalarının müəyyən edilməsindən ibarətdir.
2. Öz maliyyə hesabatlarını mühasibat uçotunun hesablama metodu əsasında hazırlayan təşkilatlar xidmətlər üzrə konsessiya müqavilələri üçün bu Standartı tətbiq etməlidirlər.
3. Bu Standartın tələbləri Biznes Təyinatlı Dövlət Müəssisələrindən başqa bütün İctimai Sektor təşkilatlarına şamil edilir.
4. İctimai Sektor üçün Mühasibat Standartları Şurası tərəfindən tərtib olunmuş İctimai Sektor üçün Mühasibat Uçotu Standartlarına Ön sözdə göstərilir ki, Biznes Təyinatlı Dövlət Müəssisələrinə (BTDM) MHBS Şurası tərəfindən tərtib edilmiş MHBS tətbiq edilir. BTDM-lər Maliyyə Hesabatlarının Təqdim Edilməsi adlı İctimai Sektor üçün 1 Növlü Mühasibat Uçotu Standartlarında izah edilmişdir.
5. Konsedantın xeyrinə ictimai xidmətlər üzrə konsessiya xidmətlərin göstərilməsi üzrə müqavilələr bu Standartın əhatə dairəsindədir.
6. İctimai xidmətlərin göstərilməsini cəlb eməyən müqavilələr və ya xidmətin göstərilməsini cəlb edən və idarəetmə komponentlərinə malik lakin konsedantın aktiv üzrə nəzarətə sahib olmadığı müqavilələr Bu Standartın əhatə dairəsində deyildirlər (başqa sözlə, outsorsinq, xidmət müqvilələri və ya özəlləşdirmə).
7. Bu Standart əməliyyatçıların mühasibat uçotu qaydalarını əhatə etmir (əməliyyatçıların xidmət konsessiya müqavilələri üzrə mühasibat uçotu qaydalarını müvafiq beynəlxalq və ya milli mühasibat uçotu üzrə standartlarda tapıla bilər).

Əsas anlayışlar

8. **Aşağıdakı ifadələr** bu Standartda müavifq mənalarda işlədilmişdir:
Mütləq razılaşma bu Standartın məqsədlərinə uyğun olaraq tərəflərə sanki müqavilədə şərtlərində olduğu kimi hər iki tərəfə hüquqlar və öhdəliklər verildiyi müqavilələri və digər razılaşmaları əhatə edir.
Konsedant, bu Standartın məqsədlərinə uyğun olaraq əməliyyatçıya xidmət üzrə konsessiya aktivindən istifadə etməyə icazə verən təşkilatdır.
Əməliyyatçı bu Standartın məqsədlərinə uyğun olaraq, aktivə malik olan konsedantın xeyrinə ictimai xidmətlər göstərmək üçün konsessiya aktivini üzrə xidmət göstərən müəssisədir.
Xidmətlər üzrə konsessiya müqaviləsi konsedant və əməliyyatçı arasında ələ birləşdirici müqavilədir ki, hansında:

- (a) **Əməliyyatçı** müəyyən edilmiş müddət ərzində konsedantın xeyrinə konsessiya aktivindən istifadə etməklə ictimai xidmətlər göstərir; və
- (b) **Əməliyyatçı** xidmətlər üzrə konsessiya razılaşması müddətində kompensasiya əldə edir.

Xidmətlər üzrə konsessiya aktivini elə aktivdir ki, o xidmətlər üzrə konsessiya razılaşmasında ictimai xidmətlər göstərmək üçün istifadə olunur:

- (a) **Aşağıdakı əməliyyatçılar tərəfindən həyata keçirilir:**
- (i) **Əməliyyatçı** aktivini inşa edir, yaradır və ya üçüncü tərəfdən alır; və ya
- (ii) Aktiv **əməliyyatçının** mövcud aktividir; və ya
- (b) Aktiv konsedant **tərəfindən təşkil** olunur:
- (i) Konsedantın mövcud aktividir; və ya
- (ii) Konsedantın mövcud aktivinin **təkmilləşdirilməsinin nəticəsidir.**

Digər **İctimai Sektor** üçün Mühasibat Uçotu Standartlarında müəyyən edilən anlayışlar bu standartda digər standartlarda olduğu kimi eyni mənada işlədilir **və** ayrıca nəşr edilən Müəyyən Edilən Terminlər Lüğətinə daxil edilir.

Xidmət üzrə Konsessiya Aktivinin Tanınması və Qiymətləndirilməsi

9. Konsedant **aşağıdakı** hallarda **əməliyyatçıya** verilmiş aktivini və ya özünə **məxsus təkmilləşdirilmiş** aktivini konsessiya aktivini kimi tanıya bilər:

- (a) Konsedant **əməliyyatçının** sözügedən aktivlə göstərməli olduğu xidmətləri **tənzimləyə** bilir, bu xidmətləri kimə və hansı qiymətlə göstərəcəyini **tənzimləyir**; və
- (b) Konsedant sahiblik hüququ, faydalanmaq hüququ və ya digər hallarda **razılaşmanın** sonunda aktivdə mühüm iştirak payına malik olma yolu ilə aktivini idarə edir.

10. **Əgər** 9-cu maddənin (a) bəndində göstərilən **şərtlər** ödənilərsə bu Standart xidmətlər üzrə konsessiya razılaşmasında istifadə olunan aktivin bütün istifadə müddətinə **şamil** edilir.

11. Konsedant 12-ci maddədə qeyd olunmadığı halda xidmətlər üzrə konsessiya aktivini 9-cu maddəyə (və ya aktivin bütün ömrü boyu istifadəsi halında 10-cu maddə) **uyğun** olduğu halda ilkin olaraq **ədalətli dəyəri** ilə qiymətləndirməlidir.

12. Konsedantın mövcud aktivini 9(a) və 9(b)maddəsində (və ya aktivin bütün ömrü boyu istifadəsi halında 10-cu maddə) göstərilən **şərtləri** ödəyərsə **təşkilat** bu aktivini xidmətlər üzrə konsessiya aktivini kimi **təsnifləşdirməlidir.** **Təsnifləşdirilmiş** xidmətlər üzrə konsessiya aktivini müvafiq olaraq Torpaq, Tikili və Avadanlıqlar adlı **İctimai Sektor** üçün 17 **Nö**li Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartına və ya Qeyri-Maddi Aktivlər adlı **İctimai Sektor** üçün 31 **Nö**li Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartına **uyğun** olaraq **uçota alınır.**

13. İlk tanınmadan sonra xidmətlər üzrə konsessiya aktivlərinin İctimai Sektor üçün 17 və ya 31 №li Mühasibat Uçotu Standartlarına uyğun olaraq ayrıca bir aktiv sinfi kimi uçotu aparılır.

Öhdəliklərin Tanınması və Qiymətləndirilməsi

14. Konsendant 9-cu (və ya aktivin tam dövrü üçün 10-cu maddə) maddəyə əsasən aktiv xidmətlər üzrə konsessiya aktivini kimi tanıyarsa, o zaman konsendant həmçinin öz öhdəliyini də tanımalıdır. 15-ci maddədə göstəriləndiyi kimi, əməliyyatçı tərəfindən əlavə dəyişikliklər olduğu hallar istisna olmaqla konsendant 12-ci maddəyə əsasən konsendantın mövcud olan, xidmətlər üzrə konsessiya aktivini kimi tanınmış aktivə görə öhdəlik yaratmalı deyil.

15. 14-cü maddəyə əsasən tanınmış öhdəliklər ilkin olaraq xidmətlər üzrə konsessiya aktivinin dəyəri həcmində uçota alınacaq və konsendantdan əməliyyatçıya və ya əməliyyatçıdan konsedantıya verilən müəyyən məbləğlər nəzərə alınmaqla düzəlişə məruz qalacaq.

16. Tanınmış öhdəliyin xarakteri konsendant və əməliyyatçı arasında mübadilə edilmiş şərtlərin təbiətindən asılıdır. Konsendantdan əməliyyatçıya ötürülmüş şərtlərin təbiəti əlaqələndirici razılaşmanın şərtləri və müvafiq qanunlarla tənzimlənir.

17. Xidmətlər üzrə konsessiya aktivinin müqavilində konsendant əməliyyatçıya xidmət konsessiya aktivinin aşağıdakı kombinasiyalarında kompensasiya verə bilər:

- (a) Əməliyyatçıya ödənişlər etməklə ("maliyyə öhdəliyi" modeli);
- (b) Əməliyyatçıya digər vasitələrlə kompensasiya etməklə ("əməliyyatçıya hüquq vermək" modeli);
- (i) Əməliyyatçıya konsessiya xidməti üzrə üçüncü tərəfin istifadəçilərindən gəlir götürməyə icazə verməklə; və ya
- (ii) Əməliyyatçının istifadə etdiyi digər gəlir gətirən aktivlərə istifadə hüququ verməklə (misal üçün, xəstəxananın özəl hissəsi, hansının ki, qalan hissəsi konsendant tərəfindən ictimai xəstələri müalicə etmək üçün istifadə olunur və s.).

Maliyyə Öhdəliyi Modeli

18. Konsendant heç bir şərt olmadan xidmət üzrə konsessiya aktivinin quraşdırılması, yaradılması, alınması və ya təkmilləşdirilməsinə görə əməliyyatçıya müəyyən pul və ya digər maliyyə aktivini ödəməli olduğu halda konsendant 14-cü maddəyə uyğun olaraq maliyyə öhdəliyi yaratmalıdır.

19. Konsendant əməliyyatçıya aşağıdakıların verilməsinə dair qarantıya vermişdirsə, o zaman onun heç-bir şərt olmadan öhdəliyi yaranır:

- (a) Göstərilmiş və ya müəyyən edilə biləcək məbləğlər; və ya

(b) Əməliyyatçının istifadəçilərdən əldə etdiyi məbləğlə 19(a) maddəsində göstərilən məbləğ arasındakı fərq, baxmayaraq ki, konsessiya aktivi kifayət qədər keyfiyyətli və effektiv olmaqla ödənişləri təmin edə bilər.

20. Maliyyə Alətləri: Təqdimat adı 28 Nöli, tanınmanın dayandırılması tələbləri üzrə 29 Nöli, Maliyyə Alətləri: Tanınma və Qiymətləndirmə adlı 30 Nöli İctimai Sektor üçün Mühasibat Uçotu Standartları bu Standartın tələbləri və göstərişləri olmadıqda 14-cü maddədə göstərilən maliyyə öhdəliklərinə tətbiq edilir.

21. Konsendant **əməliyyatçıya ödənişləri həyata keçirir və onların mahiyyətinə görə 14-cü maddəyə uyğun olaraq əməliyyatçıya ödənilən maliyyə ödənişləri və xidmətlərə görə ödənişlər şəklində öhdəliklərini azaldır.**

22. Xidmətlər üzrə konsessiya razılaşması üzrə 21-ci maddəyə əsasən müəyyən olunan **və əməliyyatçıya göstərilmiş konsessiya xidmətlərinə görə ödənilən maliyyə ödənişləri və əməliyyatçının göstərdiyi xidmətlərə görə ödənişlər xərc kimi uçota alınır.**

23. Xidmətlər üzrə konsessiya razılaşmasının aktiv və xidmət komponentləri ayrı-ayrılıqda müəyyən etmək mümkün olduqda konsendantdan **əməliyyatçıya edilən xidmət komponentləri üzrə ödənişlər konsessiya aktivinin və ya xidmətin ədaləti dəyərinə müvafiq olaraq həyata keçirilir. Aktiv və xidmət komponentləri ayrı-ayrılıqda müəyyən edilə bilmədikdə, konsendantdan əməliyyatçıya edilən ödənişlərin xidmət komponentləri üzrə ödənişlər ehtimal hesablamaları əsasında aparılır.**

Əməliyyatçıya hüquqların verilməsi Modeli

24. Konsendant heç bir **şərt** olmadan xidmət üzrə konsessiya aktivinin quraşdırılması, yaradılması, alınması **və ya təkmilləşdirilməsinə görə əməliyyatçıya pul vəsaiti və ya digər maliyyə aktivi ödəmək üzrə öhdəliyi olmadığı halda və əməliyyatçıya üçüncü tərəfə göstərilən xidmətlərdən və ya digər gəlir gətirən aktivdən gəlir götürməyə hüquq verdiyi halda konsendant 14-cü maddəyə əsasən öhdəliyini qazanılmamış mənfəət kimi tanıyır və onu konsendant və əməliyyatçı arasında aktivlərin mübadiləsindən əldə edilmiş gəlir kimi uçota alır.**

25. Konsendant 24-cü maddəyə uyğun **şəkildə xidmət üzrə konsessiya razılaşmasının iqtisadi mahiyyətinə uyğun qaydada mənfəəti tanıyacaq və öhdəliyini azaldacaq.**

26. Konsendantın əməliyyatçıya konsessiya xidməti üzrə aktivə və xidmətlərə görə konsessiya xidmətindən istifadə edən üçüncü tərəflərdən gəlir götürməyə və ya digər gəlir

gətirən aktivdən istifadə etməyə hüquq verdikdə, belə mübadilə gəlir gətirən əməliyyat kimi hesab edilir. Konsendant tərəfindən əməliyyatçıya verilmiş hüquq bütün razılaşma dövründə qüvvədə olduğuna görə o, mübadilə əməliyyatından gələn gəliri dərhal mənfəət kimi tanımır. Əvəzində, hələ qazanılmamış gəlirin istənilən hissəsinə görə öhdəlik tanınır. Xidmətlər üzrə konsessiya razılaşmasının iqtisadi mahiyyətinə əsasən, mənfəət tanınır və öhdəlik azaldılır

Razılaşmanın hissələrə bölünməsi

27. **Əgər** konsendant xidmət üzrə konsessiya aktivinin quraşdırılması, yaradılması, alınması və ya təkmilləşdirilməsinə görə ödənişlərin bir hissəni maliyyə öhdəliyi yaratmaqla, digər hissəsinə əməliyyatçıya müəyyən hüquqlar verməklə həyata keçirirsə, bu zaman, 14-cü maddəyə əsasən tanınmış öhdəliklərin müvafiq hissələri ayrı-ayrılıqda uçota alınmalıdır. Ümumi öhdəlik üçün tanınmış ilkin məbləğ 15-ci maddədə göstərilmiş məbləğlə eyni olmalıdır.

28. Konsendant 27-ci maddədə göstərilmiş öhdəliyin hər bir hissəsinə 18-26-cı maddələrdə göstərilmiş qaydalara uyğun şəkildə yanaşmalıdır.

Digər Öhdəliklər, Razılıqlar, Şərti Öhdəliklər və Şərti Aktivlər

29. Konsendant xidmətlər üzrə konsessiya razılaşmasından irəli gələn digər öhdəliklər, razılıqlar, şərti öhdəliklər və şərti aktivləri "Ehtiyatlar, Şərti Öhdəliklər və Şərti Aktivlər adlı 19 Nöli və həmçinin 28, 29, və 30 Nöli İctimai Sektor üçün Mühasibat Uçotu Standartlarına əsasən uçota alır.

Digər gəlirlər

30. Konsendant xidmətlər üzrə konsessiya razılaşmalarından gələn və 24-26-cı maddədə göstərilməyən gəlirləri tanımaq üçün Mübadilə Əməliyyatlarından Gəlirlər adlı İctimai Sektor üçün Mühasibat Uçotu Standartından istifadə edir.

Təqdimat və Açıqlamalar

31. Konsendant məlumatları İctimai Sektor üçün 1 Nöli Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartına əsasən açıqlamalıdır.

32. Xidmətlər üzrə konsessiya müqaviləsinin bütün aspektləri müvafiq açıqlama qeydlərində nəzərə alınmalıdır. Konsendant xidmətlər üzrə konsessiya razılaşması üzrə hər bir hesabat dövründə aşağıdakı məlumatları açıqlamalıdır:

- (a) Razılaşmanın təsviri;
- (b) **Məbləğlərə**, zamanlamaya və gələcək pul axınlarına təsir edə biləcək əhəmiyyətli şərtlər (misal üçün, konsessiyanın müddəti, yenidən qiymətləndirmə vaxtları və yenidən qiymətləndirmənin və ya yenidən razılaşmanın baxılması vaxtları);
- (c) **Aşağıdakı maddələrin xarakteri və əhatəsi** (misal üçün, miqdar, zaman dövrləri və ya məbləğdən müvafiq olanı):
 - (i) **Nəzərdə tutulmuş aktivlərin istifadə hüquqları**;
 - (ii) Xidmətlər üzrə konsessiya razılaşması ilə əlaqədar əməliyyatçının müvafiq xidməti göstərməyə başlaması üzrə hüquqlar;
 - (iii) Konsedantın mövcud olan və konsessiya xidməti üzrə aktiv kimi yenidən təsnifləşdirilmiş aktivlər də daxil olmaqla hesabat dövrü ərzində xidmətlər üzrə konsessiya aktivi kimi tanınmış aktivlər;
 - (iv) Xidmətlər üzrə konsessiya razılaşmasının sonunda müvafiq aktivi əldə etmək hüququ;
 - (v) Yeniləmə və təxirə salma imkanları;
 - (vi) Digər hüquqlar və öhdəliklər (misal üçün, xidmət üzrə konsessiya aktivininin əsaslı dəyişdirilməsi);
 - (vii) **Əməliyyatçıını xidmət konsessiyası aktivi və ya digər gəlir gətirən aktivlə təmin etməklə bağlı olan öhdəliklər; və**
- (d) Hesabat dövrü ərzində razılaşmada meydana gələn dəyişikliklər.

33. 32-ci maddədə göstərilən açıqlamalar hər bir əhəmiyyətli olan xidmət üzrə konsessiya razılaşması üzrə fərdi şəkildə və ya hər bir xidmət üzrə konsessiya razılaşmaları sinifləri üzrə icmal olaraq tələb olunur. Sinif oxşar xarakterlərə malik olan xidmətlər üzrə konsessiya müqavilələrinin qruplaşdırılmasından yararır (misal üçün rüsum kolleksiyası, telekommunikasiya və ya su müalicəsi xidmətləri). Xidmətlər üzrə konsessiya müqavilələrinin belə qruplaşdırılmış şəkildə açıqlanması 13-cü maddədə göstərilən aktiv qrupları üzrə açıqlamalara əlavədir. Misal üçün, 13-cü maddənin tələblərinə görə ödənişli körpü digər körpülərlə birgə qruplaşdırıla bilər. Bu maddənin tələblərinə görə, ödənişli körpü ödənişli yollarla qruplaşdırıla bilər.

Keçid müddəaları

34. **Əvvəlki dövrlərdə də xidmətlər üzrə konsessiya aktivlərini və bununla əlaqədar öhdəlikləri, gəlirləri və xərcləri tanımış konsedant Uçot Siyasətləri, Uçot Qiymətləndirmələrində Dəyişikliklər adlı İctimai Sektor üçün 3 Növlü Mühasibat Uçotu qaydalarına əsasən bu Standartın tələblərini retrospektiv qaydada tətbiq edəcəkdir.**

35. (çıxarılmışdır)

Qüvvəyə minmə tarixi

36. **Təşkilatlar bu Standartı illik maliyyə hesabatları üçün 1 Yanvar 2014-cü il və ondan sonrakı dövr üçün tətbiq etməlidirlər. Bu tarixdən əvvəl tətbiq**

edilmə müsbət qarşılır. **Əgər təşkilat bu Standartı 1 Yanvar 2014-cü ildən əvvəl tətbiq edərsə**, o zaman, **təşkilat bu faktı açıqlamalı və bununla yanaşı Borclar üzrə Məsrəflər adlı 5 Nöli, Lizing adlı 17 Nöli və 31 Nöli İctimai Sektor üçün Mühasibat Uçotu Standartlarınınin tələblərinə də əməl etməli** olacaqdır.

37. Təşkilat bu qüvvəyə minmə tarixindən sonrakı maliyyə hesabatı məqsədləri üçün İSMUBS 33-də verilmiş mühasibatın hesablama metodunu qəbul etdikdə, bu Standart hesablama metodununun qəbul edilmə tarixini və ya bu tarixdən sonrakı dövrlərini əhatə edən təşkilatın illik maliyyə hesabatlarına tətbiq olunur.

37A. 2015-ci ilin yanvar ayında dərc olunmuş İSMUBS 33 sayəsində 35 və 37-ci maddələrə düzəliş edildi. Təşkilat bu dəyişiklikləri 1 yanvar 2017 tarixindən sonra başlayan dövrlər üçün maliyyə hesabatlarında tətbiq etməlidir. Erkən tətbiqetməyə icazə verilir. **Əgər təşkilat İSMUBS 33-ü 1 yanvar 2017-dən öncə tətbiq edərsə**, o bu dəyişiklikləri də eyni dövrdə tətbiq etməlidir.

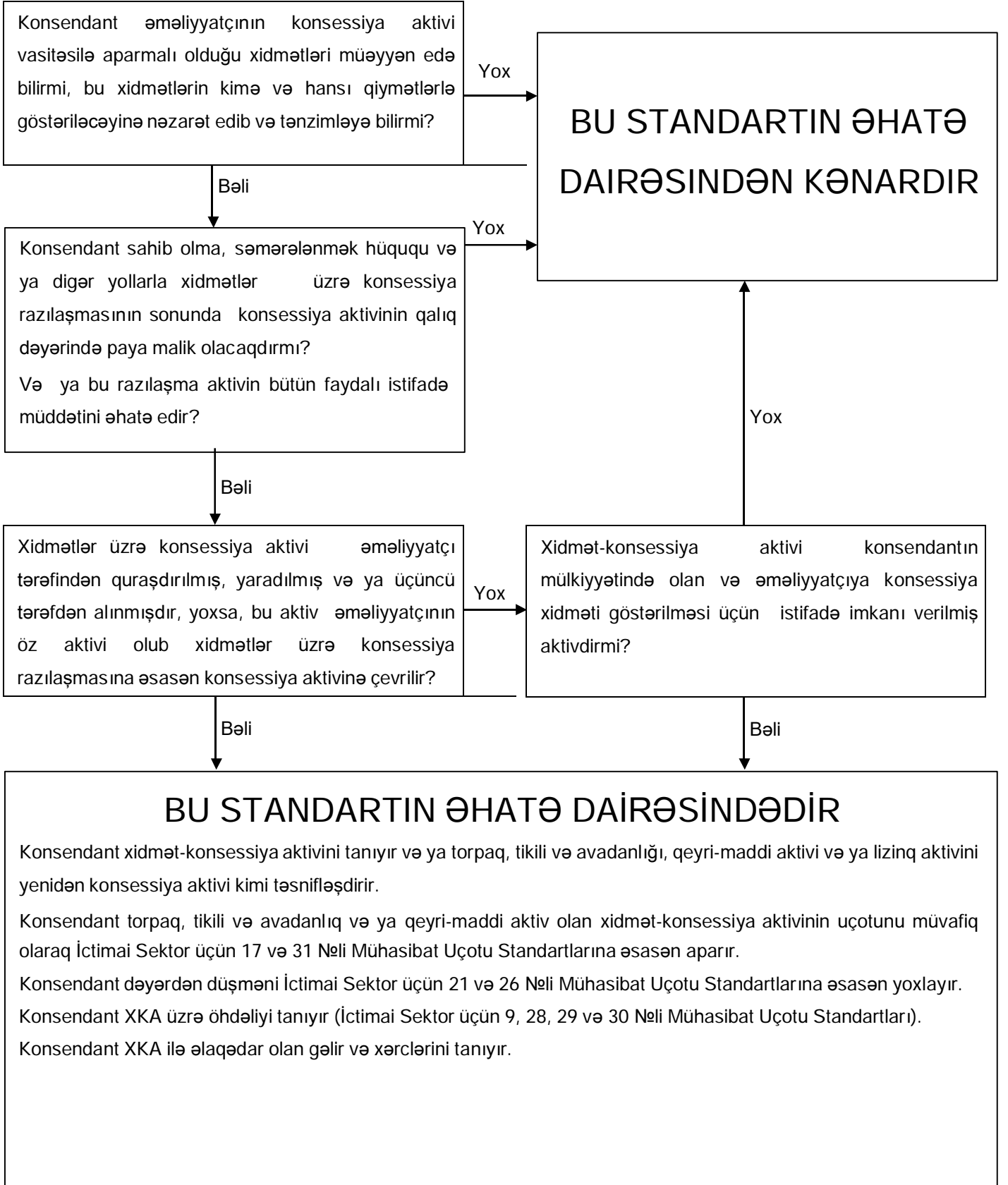
Tətbiq üzrə göstərişlər

Göstərişlər İctimai Sektor üçün 32 Nöli Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartına əlavədir, lakin onun tərkib hissəsi deyildir.

IG1. Bu Tətbiq üzrə Göstərişlərin əsas məqsədi İctimai Sektor üçün 32 Nöli Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartınınin tətbiqinin müəyyən aspektlərini nümayiş etdirməkdir.

Xidmətlər üzrə Konsessiya Razılaşmasınının Uçot Çərçivələri

IG2. Aşağıdakı diaqramda İctimai Sektor üçün 32 Nöli Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartı ilə müəyyən olunmuş xidmətlər üzrə konsessiya razılaşmasınının uçotu icmal şəkildə göstərilmişdir:

Aktivlərlə birlikdə Göstərilən Xidmətlər üzrə Razılaşmalara Tətbiq Edilən İctimai Sektor üçün Mühasibat Uçotu Standartlarına İstinadlar

IG3. Bu cədvəl özəl sektorun ictimai sektor üçün göstərdiyi xidmətləri təsvir edir və bu razılaşmalara tətbiq olunan İctimai Sektor üçün Mühasibat Uçotu Standartlarına istinadları göstərir. Razılaşmalar aşağıdakı siyahı ilə yekunlaşmır. Cədvəlin əsas məqsədi razılaşmaların davamlı olmasını vurğulamaqdır. Parlaq xəttlərlə müxtəlif razılaşma növləri arasındakı uçot fərqlərini çatdırmaq İctimai Sektor üçün Mühasibat Uçotu Standartları Şurasının niyyəti deyildir.

IG4. Cədvəldə fərqləndirilmiş mətn İctimai Sektor üçün 32 Nöli Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartının əhatə dairəsində olan razılaşmaları göstərir.

Kateqoriya	Lizinqə götürən	Xidmət göstərən			Sahibkar	
Tipik razılaşma növləri	İcarə (misal üçün, əməliyyatçı konsendandan aktivi icarəyə götürür)	Xidmət və ya quraşdırmaq müqaviləsi (spesifik tapşırıqlar, məsələn, borc yığımı, obyektin idarə edilməsi)	Bərpa olunma-İstismar – Ötürmə	Tikilmə - İstismar - Ötürmə	Tikilmə -sahib olma-İstismar	100% hüquqdan məhrum etmə/ Özəlləşdirmə / Korporasiya
Aktiv üzərində mülkiyyət	Konsendant			Əməliyyatçı		
Kapitala investisiyalar	Konsendant		Əməliyyatçı			
Tələb riski	Paylaşılmış	Konsendant	Konsendant və /və ya əməliyyatçı		Əməliyyatçı	
Tipik müddət	8-20 il	1-5 il	25-30 il			Qeyri-müəyyən (və ya əlavə razılaşma və ya lisenziya ilə müəyyən oluna bilər)

Qalıqda iştirak	Konsendant			Əməliyyatçı
Müvafiq İctimai Sektor üçün Mühasibat Uçotu Standartı	İctimai Sektor üçün 13 Nöli Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartı	İctimai Sektor üçün 1 Nöli Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartı	İctimai Sektor üçün cari, 17 və 31 Nöli Mühasibat Uçotu Standartları	İctimai Sektor üçün 17/31 Nöli (ləğv etmə üçün) və 9 Nöli (gəlirin tanınması üçün) Mühasibat Uçotu Standartları

İllustrativ Nümunələr

Bu nümunələr İctimai Sektor üçün 32 Nöli Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartına əlavədir, lakin onun tərkib hissəsi deyildir.

İN1. Bu nümunələrdə xidmətlər üzrə konsessiya razılaşmasının çoxlu mümkün növündən yalnız üçü göstərilmişdir. Onların məqsədi təcrübədə rast gəlinən ümumi xüsusiyyətlərə dair uçot qaydalarını nümayiş etdirməkdir. Nümunələri mümkün olduğu qədər aydın göstərmək üçün xidmət üzrə konsessiya razılaşmasının müddətinin on ildən ibarət olduğu zənn edilir və əməliyyatçının illik gəlirlərinin bütün dövrlər üçün stabil olması qəbul olunur. Təcrübədə müddətlər daha uzun olur və gəlirlər zaman keçdikcə artır.

Razılaşmanın şərtləri (Hər üç nümunə üçün eyni olan)

İN2. Bu nümunələrdə pul məbləğləri "Valyuta vahidləri" (VV) ilə ölçülür.

İN3. Aşağıdakı şərtlər hər üç nümunə üçün eynidir.

İN4. Razılaşmanın şərtlərinə görə əməliyyatçı növbəti iki il ərzində yol tikintisini bitirməli və növbəti səkkiz ildə (başqa sözlə, 3-10-cu illər) isə müvafiq standartlara uyğun olaraq yolu saz vəziyyətdə saxlamalı və idarə etməlidir. Razılaşma bu Standartın əhatəsi daxilindədir və yol tanınma üçün bu Standartın 9-cu maddəsində (və ya tam dövrlü aktivlər üçün 10-cu maddə) göstərilən bütün tələblərə cavab verir.

İN5. Həmçinin, razılaşmanın şərtlərinə görə yolun üst örtüyü müəyyən edilmiş dərəcədə pisləşərsə, o zaman əməliyyatçı yola yeni üz örtüyü çəkməlidir. Əməliyyatçı yola yeni örtük çəkilməsi üzrə öhdəliyini 8-ci ilin sonunda həyata keçirməyi və bunu ədalətli dəyərle 110 VV dəyərində görməyi ehtimal edir. Əməliyyatçıya olan kompensasiyalar öncədən müəyyən olunmuş ödənişlər seriyasından və / və ya konsessiya xidməti aktivindən gəlir qazanmaq hüququndan və ya konsendantın əməliyyatçıya verdiyi digər aktivdən götürdüyü gəlirlərdən ibarət olur.

İN6. Hesab edilir ki, yolun ilkin üz örtüyü xidmət üzrə konsessiya aktivinin ayrıca bir komponentidir və xidmət konsessiya aktivi kimi ilkin tanınma zamanı İctimai Sektor üçün 17 Nöli Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartında göstərilən tələblər ödənilmişdir.² Daha sonra güman edilir ki, yenidən üzləmə həyata keçirilən zaman bu işin ayrıca bir komponent kimi tanınması üçün işlərin keçirilməsi tarixi və dəyəri barədə kifayət qədər əminlik var. Nəzərdə tutulur ki, yenidən üz çəkilməyə xərclənən məbləğlər ayrıca bir komponent kimi tanınan üst qatın dəyərini ölçmək üçün istifadə oluna bilər. Bu səbəblərdən dolayı da yolun üst qatı xidmət konsessiyası aktivinin dəyərində ayrıca bir komponent kimi qəbul olunur və üst qatın yenilənməsi üzrə ədalətli dəyərlə ölçülür və 3-8-ci illər ərzində amortizasiya olunur. Belə amortizasiyanın müddəti yol bazasının amortizasiya müddətindən daha az müddətə hesablanır və hesab edilir ki, yolun üst qatının dəyişdirilməsi altı il ərzində baş verir, 25 il yox. Quraşdırma fazası zamanı, hesab edilir ki, yolun baza hissəsi birinci il ərzində tikilib qurtarır, yol tam olaraq isə ikinci ilin sonunda istifadəyə hazır olur.

İN7. Yol səthinin səkkizinci ildə xidmət üzrə konsessiya aktivinin tərkib elementi kimi dəyişdirilməsinin tanınması həmçinin konsendant tərəfindən tanınmış öhdəliklərin də artırılmasına səbəb olur. Öhdəliyin əməliyyat modelində hüquqların verilməsi ilə bağlı olduğu halda, razılaşma dövründə bu artımla əlaqədar əlavə gəlir tanınır. Lakin, xərclər mövcud ilkin xidmət qabiliyyətinin bərpa olunmasından daha çox xidmət potensialının artırılması ilə əlaqədar olarsa (məsələn, yeni yol xəttinin çəkilməsi) o zaman, müvafiq yaxşılaşdırmanı hadisə baş verən zaman bir dəfə uçota almaq lazımdır.

İN8. Üçüncü ilin əvvəlində yolun ümumi dəyəri 1050 VV-dir, hansı ki, yolun əsas hissəsinin quraşdırılması - 940 VV və yolun üst qatının quraşdırılması – 100 VV kimi fərqləndirilən iki hissədən ibarətdir. Yolun üst qatının ədalətli dəyəri sonrakı yenidən üst qat çəkilmə işlərinin ədalətli dəyərini ölçmək üçün istifadə olunur (hansı ki, İctimai Sektor üçün 17 Nöli Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartına uyğun olaraq dəyişdirilən komponent kimi qəbul olunur). Üst qatın gözlənilən istismar müddəti (yəni, altı il) həmçinin bu dəyişdirilən komponentin 9 və 10-cu illərdə amortizasiyasını hesablamaq üçün də istifadə olunur. Yolun ilkin ədalətli dəyəri onunla bağlı olan öncədən müəyyən olunmuş ödənişlərin ilkin dəyərindən daha azdır.

İN9. Yolun baza hissəsinin iqtisadi fəaliyyət həyatı 25 il hesab olunur. İllik amortizasiya konsendant tərəfindən düz-xətli əsasda götürülmüşdür. Buna görə də bu amortizasiya 38 VV (940/25) həcmində götürülür. Üst qatlar isə altı il ərzində amortizasiya olunur (əsas element üçün 3-8-ci illərdə və 9-cu ildən başlayaraq dəyişən komponent üçün). Üst qatın illik amortizasiyası isə 18VV-dir (110/6). Yolun dəyərində bütün xidmət konsessiya razılaşmasının dövrü ərzində heç bir qiymətdən düşmə mövcud deyil.

İN10. Əməliyyatçının kapitalının dəyərini müəyyən etmək praktik deyil. Xidmət üzrə konsessiya razılaşmasına müvafiq olan faiz dərəcəsi 6.18%-dir.

İN11. Bütün pul vəsaitlərinin hərəkətinin ilin sonunda baş verdiyi nəzərdə tutulur.

İN12. Hesab edilir ki, pulun zaman dəyəri əhəmiyyətli təsirə malik deyildir. AG59-cu maddədə pulun zaman dəyərinin əhəmiyyətli olduğu hallarda müvafiq göstərişlər əks etdirilmişdir.

İN13. 10-cu ilin sonunda razılaşma sona çatacaqdır. Razılaşmanın sonunda əməliyyatçı yolun işlədilməsini konsedanta təhvil verəcəkdir.

İN14. Hər üç halda əməliyyatçıya veriləcək kompensasiyalar razılaşma üzrə hər bir komponenti əhatə edir və hər bir xidmət üzrə Əlavə 1-də göstərilən xidmətlərin ədalətli dəyərini əks etdirir.

İN15. Konsedantın torpaq, tikili və avadanlıqlar üçün olan uçot siyasətinə görə bu cür aktivlər İctimai Sektor üçün 17 Nöli Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartına əsasən tanınır.

Əlavə 1: Razılaşmanın Komponentlərinin Ədalətli Dəyəri (Valyuta Vahidi ilə)

Müqavilə elementi	Ədalətli dəyər
Yol - əsas qat	940
Yol – ilkin örtük qatı	110
Yolun ümumi Ədalətli dəyəri	1,050
İllik xidmət üzrə komponent	12
Effektiv faiz dərəcəsi	6.18%

Nümunə 1: Konsedant **əməliyyatçıya Öncədən Müəyyən** olunmuş Seriyalarla **Ödənişləri Həyata** keçirir.

Əlavə Şərtlər

İN16. Razılaşmanın şərtlərinə görə konsedant əməliyyatçıya yolun ictimai xidmətə açıq olması üçün illik olaraq 200VV həcmində məbləğ ödəyir. Ümumi ödənişlər (3-10-cu illər ərzində illik 200 VV) Əlavə 1-də göstərilmiş xidmətlər üzrə ədalətli dəyəri əks etdirilir. Bu ödənişlər yolun çəkilməsi xərclərini, illik 12VV həcmində əməliyyat xərclərini və 8-ci ildə yeni yol örtüyünün çəkilməsi üçün əməliyyatçıya ödəniləcək 110VV məbləğləri əhatə etməlidir.

Maliyyə Hesabatlarına Təsir

İN17. İkinci olaraq konsedant xidmət konsessiya aktivini onun ədalətli dəyəri ilə torpaq, tikili və avadanlıq kimi uçota alır (940VV yolun əsas təbəqəsinin çəkilməsi və 110 VV yolun örtük qatının çəkilməsi komponentlərindən ibarət olan cəmi 1050VV dəyərində). Aktiv

Xalis mədaxil/ (məxaric)	-	-	(200)	(200)	(200)	(200)	(200)	(200)	(200)	(200)	(200)	(1,600)

Cədvəl 1.2 Maliyyə Fəaliyyətinin Nəticələri Haqqında Hesabat (Valyuta Vahidləri ilə)

İl	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Cəmi
Xidmət xərcləri	-	-	(12)	(12)	(12)	(12)	(12)	(12)	(12)	(12)	(96)
Maliyyə xərcləri	-	(32)	(67)	(59)	(51)	(43)	(34)	(25)	(22)	(11)	(344)
Amortizasiya - əsas təbəqənin	-	-	(38)	(38)	(38)	(38)	(38)	(38)	(38)	(38)	(304)
Amortizasiya – ilkin üst təbəqəsi			(18)	(19)	(18)	(18)	(19)	(18)			(110)
Amortizasiya dəyişdirilməsi üst təbəqəsi									(18)	(19)	(37)
Cəmi Amortizasiya	-	-	(56)	(57)	(56)	(56)	(57)	(56)	(56)	(57)	(451)
İllik mənfəət/ (zərər)	-	(32)	(135)	(128)	(119)	(111)	(103)	(93)	(90)	(80)	(891)

QEYDLƏR:

1. 3-8-ci illərdə olan amortizasiya yalnız ilkin çəkilmiş üst örtük təbəqəsinin amortizasiyasını əhatə edir. Bu dövr ərzində tam amortizasiya olunub qurtarır. 9-10-cu illərdə hesablanan amortizasiya xidmətlər üzrə konsessiya aktivinin yeni yaradılmış komponentinin amortizasiyasını əhatə edir.

2. Bu İllisturativ Nümunədə düz xətti amortizasiya metodun istifadə olunmasına baxmayaraq bu cür hesablama həmişə bu qaydada aparılmalı deyildir. İctimai Sektor üçün 17 Nöli Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartının 76-cı maddəsində deyilir ki, "Amortizasiya metodu təşkilat tərəfindən aktivin iqtisadi səmərəsi və ya xidmət potensialından gələcək fəaliyyət dövründə istifadə etmə şəklini əks etdirməlidir." Beləcə də, İctimai Sektor üçün 31 Nöli Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartının 96-cı maddəsində deyilir ki, "Müəyyən edilə bilən istifadə müddəti olan qeyri-maddi aktivlərin amortizasiyası onun bütün faydalı istifadəs dövrü üzrə sistemik olaraq paylanmalıdır."

Cədvəl 1.3 Maliyyə Vəziyyəti haqqında Hesabat (Valyuta Vahidləri ilə)

İl	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Konsessiya xdiməti aktivi - əsas örtük	525	940	902	864	826	788	750	712	674	636
Konsessiya xdiməti aktivi – ilkin üst örtük		110	92	73	55	37	18			
Konsessiya xdiməti aktivi – dəyişdirilmiş üst örtük								110	92	73
Ümumi konsessiya xdiməti aktivi	525	1,050	994	937	881	825	768	822	766	709
Pul vəsaitləri	-	-	(200)	(400)	(600)	(800)	(1,000)	(1,200)	(1,400)	(1,600)
Maliyyə öhdəliyi	(525)	(1,082)	(961)	(832)	(695)	(550)	(396)	(343)	(177)	-
Ümumi mənfəət/ (zərər)	-	32	167	295	414	525	628	721	811	891

QEYDLƏR:

1. Bu misalda yeni üst qatın çəkilməsi gözlənilirdi kimi 8-ci ildə, ilkin çəkilmiş üst qat tam amortizasiya olunduqdan sonra həyata keçirilir. Əgər yeni üst qatın çəkilməsi əvvəlcədən aparılışaydı ilkin çəkilmiş yolun üst qatı tam amortizasiya olunmazdı və çəkilmiş üst təbəqə balansda tanınmamışdan öncə İctimai Sektor üçün 17 Növlü Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartına əsasən ilkin üst qatın qalıq məbləği silinməli olardı.
2. Xidmət üzrə konsessiya aktivinin yolun üst qatı ilə bağlı olan yeni komponenti 8-ci ildə tanınır. 9-10-cu illər bu əlavə komponentin amortizasiyasını əks etdirir (Cədvəl 1.2).
3. Xidmət üzrə Konsessiya aktivinin yeni komponentinin tanınması ilə əlaqədar olaraq 8-ci ildə maliyyə öhdəlikləri artırılmalıdır.

Cədvəl 1.4. Maliyyə Öhdəliklərində Dəyişikliklər (Valyuta Vahidləri ilə)

il	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
İlkin qalıq	-	525	1,082	961	832	695	550	396	343	177
İlkin konsessiya xidməti aktivləri ilə birgə tanınmış öhdəlik	525	525	-	-	-	-	-	-	-	-
Ödənişlər edilməmişdən qabaq öhdəliklərə əlavə olunmuş maliyyə xərcləri	-	32	-	-	-	-	-	-	-	-
Öncədən müəyyən olunmuş öhdəlikləri azaldan ödənişlərin hissəsi			(121)	(129)	(137)	(145)	(154)	(163)	(166)	(177)
Üst qatın dəyişdirilməsi ilə əlaqədar tanınan öhdəlik	-	-	-	-	-	-	-	110	-	-
Dövrün sonuna qalıq	525	1,082	961	832	695	550	396	343	177	-

Nümunə 2: Konsendant Əməliyyatçıya Yolun İstifadəsinə görə İstifadəçilərdən Komissiya Almağa Hüquq Verir

Əlavə razılaşma şərtləri

İN23. Razılaşmanın şərtləri əməliyyatçıya yoldan istifadə edən sürücülərdən komissiyalar toplamağa icazə verir. Əməliyyatçı razılaşmanın bütün dövrü ərzində maşınların sayının sabit qalacağını proqnozlaşdırır və 3-10-cu illər ərzində hər il 200VV həcmində komissiya toplayacağını ehtimal edir. Cəmi əldə ediləcək məbləğ (3-10-cu illər ərzində hər bir il üçün 200VV) Əlavə 1-də göstərilən xidmətlərin hər biri üzrə ədalətli dəyəri əks etdirir və bu məbləğlər yolun tikilməsi xərclərinə, illik əməliyyat xərclərinə (12VV) və 8-ci ildə 110VV dəyərində yola yeni üst qatın çəkilməsi xərclərinə kifayət edir.

Maliyyə Hesabatlarına Təsir

İN24. Konsendant ilkin olaraq xidmət üzrə konsessiya aktivini topraq, tikili və avadanlıq kimi tanıyır (Dəyəri 940 VV olan əsas yol təbəqəsi və dəyəri 110 VV olan yolun üst qatından ibarət olan cəmi 1050 VV olan əsas vəsait). Aktiv tikildikcə balansda tanınır (1-ci il 525VV və 2-ci il 525VV). Amortizasiya illik götürülür (Cəmi 56VV, 38VV əsas yol təbəqəsi və 18 VV yolun üst təbəqəsi üçün).

İN25. Konsendant əməliyyatçıya hüquqların verilməsi modelinə uyğun olaraq konsessiya aktivinə görə 3-10-cu illərdə il ərzində yığılmalı olan 200VV məbləğində öhdəlik tanıyır. Öhdəliklər aktiv balansda tanındığı zaman tanınır.

İN26. Öhdəlik 3-10-cu illər ərzində azaldılır və konsendant bu əsasda gəlir tanıyır. Çünki, aktiv istifadəyə başladığı müddətdən bütün xidmət üzrə konsessiya razılaşması boyu bərabər dərəcədə istifadə olunur.

İN27. Yola yeni üst qatın çəkilməsinə görə planlaşdırılan xərclərdə əməliyyatçı tərəfindən konsessiya razılaşması müddəti ərzində istifadəçilərdən tutulan komissiyaların məbləğinə daxil edilmişdir. Yolun üst qatının çəkilməsində birbaşa pul vəsaiti axını olmasada, aktivə yeni üst qatı çəkilən zaman konsendant bunu öz balansında aktiv kimi tanıyır və 9-cu ildən başlayaraq $110VV/6=18VV$ həcmində amortizasiya hesablayır.

İN28. Yolun saxlanması və işlədilməsi üçün nəzərdə tutulan xərclər (12VV) əməliyyatçı tərəfindən xidmət üzrə konsessiya razılaşması ərzində istifadəçilərdən əldə olunmuş komissiyalarda nəzərə alınmışdır. Xidmət xərclərinin maliyyə hesabatlarına heç bir təsiri yoxdur. Bu pul vəsaitləri dövriyyəsinə təsir etmir, çünki, konsendantın heç bir pul məxarici olmur. Bu məbləğ əməliyyat xərci kimi tanınır, çünki, aktivlər və öhdəliklər ilkin olaraq tanındığı zamanı əməliyyatçının çəkəcəyi xərclər nəzərə alınmır.

Pul Vəsaitlərinin Dövriyyəsi, Maliyyə Fəaliyyətinin Nəticələri və Maliyyə Vəziyyəti haqqında Hesabatların nəzərdən keçirilməsi

İN29. Konsedantın razılaşma dövrü ərzində Pul Vəsaitlərinin Dövriyyəsi, Maliyyə Fəaliyyətinin Nəticələri və Maliyyə Vəziyyəti haqqında Hesabatları 2.1-2.3-cü Cədvəllərdə göstərilmişdir. Bundan əlavə Cədvəl 2.4-də öhdəliklərdə baş vermiş dəyişikliklər əks olunmuşdur.

Cədvəl 2.1. Pul Vəsaitlərinin hərəkəti (Valyuta Vahidləri ilə)

İN30. Əməliyyatçıya heç bir ödənişlər həyata keçirilmədiyinə görə bu nümunədə heç bir pul vəsaitləri dövriyyəsi yoxdur.

Cədvəl 2.2 Maliyyə Fəaliyyətinin Nəticələri Haqqında Hesabat (Valyuta

İl	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Cəmi
Gəlir (Öhdəliyin azaldılması)	-	-	145	145	145	145	145	145	145	145	1160
Amortizasiya - əsas təbəqə	-	-	(38)	(38)	(38)	(38)	(38)	(38)	(38)	(38)	(304)
Amortizasiya - ilkin üst təbəqə	-	-	(18)	(19)	(18)	(18)	(19)	(18)	-	-	(110)
Amortizasiya - dəyişdirilmiş üst təbəqə	-	-	-	-	-	-	-	-	(18)	(19)	(37)
Cəmi Amortizasiya	-	-	(56)	(57)	(56)	(56)	(57)	(56)	(56)	(57)	(451)
İllik mənfəət / (zərər)	-	-	89	88	89	89	88	89	89	88	709

QEYDLƏR:

1. 3-8-ci illərdəki amortizasiya yolun ilkin üst qatının amortizasiyasını əks etdirir. Sözügedən dövr ərzində bu üst qat tam amortizasiya olunur.
2. 9-10-cu illərdəki amortizasiya 8-ci ildə tanınmış xidmət konsessiya aktivinin yeni komponentinin amortizasiyasını əks etdirir.
3. Gəlirlər (öhdəliyin azalması) əlavə öhdəliklərdən gələn gəliri ehtiva edir (Cədvəl 2.3)
4. Bütün gəlirlər razılaşma müddəti ərzində bərabər şəkildə tanınır.

Vahidləri ilə)

Cədvəl 2.3 Maliyyə Vəziyyəti Haqqında Hesabat (Valyuta Vahidləri ilə)

İl	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Konsessiya xdiməti aktivi - əsas örtük	525	940	902	864	826	788	750	712	674	636
Konsessiya xdiməti aktivi – ilkin üst örtük	-	110	92	73	55	37	18	-	-	-
Konsessiya xdiməti aktivi – dəyişdirilmiş üst örtük	-	-	-	-	-	-	-	110	92	73
Ümumi konsessiya xdiməti aktivi	525	1,050	994	937	881	825	768	822	766	709
Pul vəsaitləri	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Maliyyə öhdəliyi	(525)	(1,050)	(905)	(760)	(615)	(470)	(325)	(290)	(145)	-
Ümumi mənfəət/(zərər)	-	-	(89)	(177)	(266)	(355)	(443)	(532)	(621)	(709)
QEYDLƏR:										
4. Bu misalda yeni üst qatın çəkilməsi gözlənilirdi kimi yolun ilkin üst qatının tam amortizasiyası bitdiyi 8-ci ildə baş verir. Əgər yeni üst qatın çəkilməsi əvvəlcədən aparılışdı ilkin çəkilmiş yolun üst qatı tam amortizasiya olunmazdı və çəkilmiş üst təbəqə balansda tanınmamışdan öncə İctimai Sektor üçün 17 Növlü Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartına əsasən ilkin üst qatın qalıq məbləği silinməli olardı.										
5. Xidmət üzrə konsessiya aktivinin yolun üst qatı ilə bağlı olan yeni komponenti 8-ci ildə tanınır. 9-10-cu illər bu əlavə komponentin amortizasiyasını əks etdirir (Cədvəl 2.2).										
1. Xidmət üzrə Konsessiya aktivinin yeni komponentinin tanınması ilə əlaqədar olaraq 8-ci ildə maliyyə öhdəlikləri artırılmalıdır.										

Cədvəl 2.4 Öhdəliklərində Olan Dəyişikliklər (Valyuta Vahidləri ilə)

İl	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
İlkin qalıq	-	525	1,050	905	760	615	470	325	290	145
İlkin konsessiya xidməti aktivini ilə birgə tanınmış öhdəlik	525	525	-	-	-	-	-	-	-	-
Gəlir (öhdəliklərin azaldılması)	-	-	(145)	(145)	(145)	(145)	(145)	(145)	(145)	(145)
Üst qatın dəyişdirilməsi ilə əlaqədar tanınan öhdəlik	-	-	-	-	-	-	-	110	-	-
Dövrün sonuna qalıq	525	1,050	905	760	615	470	325	290	145	-

Nümunə 3: Konsendant Əməliyyatçıya Öncədən Müəyyən Olunmuş Ödənişlər Həyata Keçirir və Həmçinin Konsendant Əməliyyatçıya İstifadəçilərdən Yoldan İstifadəyə Görə Komissiya Tətbiq Edir

Əlavə Razılaşma Şərtləri

İN31. Razılaşmanın şərtləri əməliyyatçıya yolu istifadə edən sürücülərdən komissiya tutmağa icazə verir. Əməliyyatçı yoldan istifadə edən maşınlarının sayının razılaşma dövrü boyunca sabit qalacağını və ildə 100 VV həcmində komissiya yığacağını proqnozlaşdırır. Həmçinin razılaşmaya görə konsendant hər il öncədən müəyyən olunmuş 100 VV həcmində məbləği əməliyyatçıya ödəməlidir. Komissiyaları toplamaq hüququnun ədalətli dəyəri və öncədən müəyyən olunmuş ödənişlərin ədalətli dəyəri əməliyyatçıya bərabər şəkildə gəlir gətirəcəyi gözlənilir (başqa sözlə, hər bir növ kompensasiyanın payı 50%-dir).

Maliyyə Hesabatlarına Təsir

İN32. Konsendant ilkin olaraq xidmət üzrə konsessiya aktivini torpaq, tikili və avadanlıq kimi tanıyır (Dəyəri 940 VV olan əsas yol təbəqəsi və dəyəri 110 VV olan yolun üst qatından ibarət olan cəmi 1050 VV olan əsas vəsait). Aktiv tikildikcə balansda tanınır (1-ci il 525VV və 2-ci il 525VV). Amortizasiya illik götürülür (Cəmi 56VV, 38VV əsas yol təbəqəsi və 18 VV yolun üst təbəqəsi üçün).

İN33. Xidmət konsessiya aktivinə görə konsendant həm əməliyyatçıya hüquqların verilməsi modelinə görə 3-10-cu illər ərzində ildə 100 VV komissiya toplaması üçün öhdəlik və həmçinin əməliyyatçıya 3-10-cu illər ərzində ödəyəcəyi stabil 100 VV həcmində maliyyə öhdəliyini tanıyır. Öhdəlik və maliyyə öhdəliyi aktiv tanındığı zaman (525 VV), 1-ci ildə tanınır. 2-ci ildə əlavə tikintinin ədalətli dəyərini (525 VV) və qarşıda duran maliyyə xərclərini əks etdirmək üçün konsendant öhdəlik və maliyyə öhdəliyi artırır.

İN34. Konsendantın əməliyyatçının komissiya tutmaq hüququ üzrə öhdəliyi və öncədən müəyyən olunmuş stabil ödənişlər etmə öhdəliyi ayrı-ayrı maddələr kimi uçota alınır. Buna görə də bu razılaşmada konsendantın öhdəlik məbləğləri iki hissəyə bölünməlidir – öhdəlik və maliyyə öhdəliyi.

İN35. 525 VV həcmində öhdəlik (1-ci və 2-ci ildə bərabər şəkildə tanınmış) 3-10-cu illər ərzində azaldılır və konsendant həmin əsasda gəlir tanıyır, çünki, xidmət üzrə konsessiya razılaşması müddətində aktiv xidmət göstərdikcə bərabər şəkildə komissiyalar qazanılması gözlənilir.

İN36. Konsendnat ilkin olaraq 1-ci və 2-ci illərdə bərabər şəkildə tanınmış aktivin dəyərinin yarısına bərabər həcmdə (525 VV) maliyyə öhdəliyi tanıyır; əməliyyatçıya verilmiş hüquqlar modelinə əsasən yaradılmalı olan öhdəlik isə aktivin ədalətli dəyərinin digər yarısı həcmində yaradılır. Maliyyə öhdəliyi həmçinin 2-ci ilin sonunda maliyyə xərcləri ilə əlaqədar olaraq artırılmalıdır. Xidmət üzrə konsessiya razılaşmasının xidmət komponenti üzrə öncədən müəyyən olunmuş ödənişlərin məbləği bilindiyinə görə konsendant öhdəliyi azaldan ödənişlərin məbləğini müəyyən edir. Maliyyə xərcləri illik 6.18% faiz dərəcəsində tanınır. Nəticədə öhdəlik amoritzasiya olunmuş dəyər ilə ölçülür, başqa sözlə, məbləğ ilkin olaraq effektiv faiz dərəcəsi ilə hesablanmış maliyyə komissiyalarını əlavə etməklə və bu məbləğdən ödənişləri çıxmaqla hesablanır.

İN37. Əməliyyatçı yolun üst qatının çəkilməsinə görə xərclərini (110 VV) bərabər şəkildə - yığılmış komissiyalar üzrə qazanacağı məbləğlərdən və öncədən müəyyən olunmuş ödənişlərdən (başqa sözlə, hərəsindən 50%) kompensasiya edir. Yolun üst təbəqəsinin çəkilməsi üzrə heç bir birbaşa pul vəsaiti axını olmur; halbuki, yeni üst qatı çəkilən zaman konsendant bu işi aktiv kimi qəbul edir və 9-cu ildən başlayaraq illik $110VV/6=18VV$ həcmində amortizasiya xərci tanıyır.

İN38. Əməliyyatçı yolun saxlanması və işlədilməsi üçün xərclərə görə (12 VV) xidmət konsessiya aktivinin istifadəsindən yığılan komissiyalardan və stabil dövrü ödənişlərdən bərabər şəkildə (hərəsindən 50%) kompensasiya olunur. Bu xidmət xərci ilə bağlı birbaşa pul vəsaiti axını yoxdur, çünki, konsendantdan heç bir pul məxarici baş vermir. Halbuki, konsendant öncədən müəyyən edilmiş ödənişlərin bir hissəsini (6 VV) illik olaraq xərc olaraq tanıyır. Qalan 6VV həcmində xidmət xərcinin maliyyə hesabatlarına heç bir təsiri yoxdur. Bu əməliyyat xərci kimi tanınmır, çünki, aktiv və öhdəliklər tanınan zaman onların ədalətli dəyəri yarana biləcək xidmət xərclərini nəzərə alınmır.

Cədvəl 3.2. Maliyyə Fəaliyyətinin Nəticələri Barədə Hesabat (Valyuta Vahidləri ilə)

İl	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Cəmi
Gəlir (Öhdəliyin azaldılması)	-	-	73	72	73	72	73	72	73	72	580
Xidmət xərci	-	-	(6)	(6)	(6)	(6)	(6)	(6)	(6)	(6)	(48)
Maliyyə xərci	-	(16)	(33)	(30)	(26)	(22)	(17)	(12)	(11)	(5)	(172)
Amortizasiya əsas qat	-	-	(38)	(38)	(38)	(38)	(38)	(38)	(38)	(38)	(304)
Amortizasiya ilkin üst qat	-	-	(18)	(19)	(18)	(18)	(19)	(18)	-	-	(110)
Amortizasiya dəyişdirilmiş üst qat	-	-	-	-	-	-	-	-	(18)	(19)	(37)
Cəmi Amortizasiya	-	-	(56)	(57)	(56)	(56)	(57)	(56)	(56)	(57)	(451)
İllik mənfəət/(zərər)	-	(16)	(22)	(21)	(15)	(12)	(7)	(2)	-	4	(91)

Qeydlər:

- 3-8-ci illərdəki amortizasiya yolun ilkin üst qatının amortizasiyasını əks etdirir. Sözügedən dövr ərzində bu üst qat tam amortizasiya olunur.
- 9-10-cu illərdəki amortizasiya 8-ci ildə tanınmış xidmət konsessiya aktivinin yeni komponentinin amortizasiyasını əks etdirir.
- Gəlirlər (öhdəliyin azalması) əlavə öhdəliklərdən gələn gəliri ehtiva edir (Cədvəl 3.3) .
- Bütün gəlirlər razılaşma müddəti ərzində bərabər şəkildə tanınır.

Cədvəl 3.3 Maliyyə Vəziyyəti Haqqında Hesabat (Valyuta Vahidləri ilə)

İl	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Konsessiya xdiməti aktivi əsas örtük	525	940	902	864	826	788	750	712	674	636
Konsessiya xdiməti aktivi ilkin üst örtük	-	110	92	73	55	37	18	-	-	-
Konsessiya xdiməti aktivi dəyişdirilmiş üst örtük	-	-	-	-	-	-	-	110	92	73
Ümumi konsessiya xdiməti aktivi	525	1,050	994	937	881	825	768	822	766	709
Pul vəsaitləri	-	-	(100)	(200)	(300)	(400)	(500)	(600)	(700)	(800)
Öhdəliklər	(262)	(525)	(452)	(380)	(307)	(235)	(162)	(145)	(72)	-
Maliyyə öhdəliyi	(263)	(541)	(480)	(416)	(348)	(276)	(199)	(172)	(89)	-
Ümumi qazanc/(çatışma məzəl)	-	16	38	59	74	86	93	95	95	91

QEYDLƏR:

6. 1. Bu misalda yeni üst qatın çəkilməsi gözlənilədiyi kimi yolun ilkin üst qatının tam aşınmasının bitdiyi 8-ci ildə baş verir. Əgər yeni üst qatın çəkilməsi əvvəlcədən aparılıbsaydı ilkin çəkilmiş yolun üst qatı tam amortizasiya olunmazdı və çəkilmiş üst təbəqə balansda tanınmamışdan öncə İctimai Sektor üçün 17 Nöli Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartına əsasən ilkin üst qatın qalıq məbləği silinməli olardı.
7. 2. Xidmət üzrə konsessiya aktivinin yolun üst qatı ilə bağlı olan yeni komponenti 8-ci ildə tanınır. 9-10-cu illər bu əlavə komponentin amortizasiyasını əks etdirir (Cədvəl 3.2).
3. Xidmət üzrə Konsessiya aktivinin yeni komponentinin tanınması ilə əlaqədar olaraq 8-ci ildə öhdəliklər yeni komponentin 50%-i həcmində artırılmalıdır.
4. Xidmət üzrə Konsessiya aktivinin yeni komponentinin tanınması ilə əlaqədar olaraq 8-ci ildə maliyyə öhdəlikləri yeni komponentin 50%-i həcmində artırılmalıdır.

Cədvəl 3.4 Öhdəliklərdə Olan Dəyişikliklər (Valyuta Vahidləri ilə)

İl	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
İlkin qalıq	-	262	525	452	380	307	235	162	145	72
İlkin konsessiya xidməti aktivi ilə birgə tanınmış öhdəlik	262	263	-	-	-	-	-	-	-	-
Gəlir (öhdəliklərin azaldılması)	-	-	(73)	(72)	(73)	(72)	(73)	(72)	(73)	(72)
Üst qatın dəyişdirilməsi ilə əlaqədar tanınan öhdəlik	-	-	-	-	-	-	-	55	-	-
Dövrün sonuna qalıq	262	525	452	380	307	235	162	145	72	-

Cədvəl 3.5 Maliyyə Öhdəliklərində Olan Dəyişikliklər (Valyuta Vahidləri ilə)

İl	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
İlkin qalıq	-	263	541	480	416	348	276	199	172	89
İlkin xidmət üzrə konsessiya aktivi ilə birgə tanınmış öhdəlik	263	262	-	-	-	-	-	-	-	-
Ödənişlər edilməmişdən öncə öhdəliklərə əlavə olunan maliyyə xərcləri	-	16	-	-	-	-	-	-	-	-
Öncədən müəyyən edilmiş ödənişlərin öhdəliyi azaldan hissəsi	-	-	(61)	(64)	(68)	(72)	(77)	(82)	(83)	(89)
Üst qatın dəyişdirilməsi ilə əlaqədar tanınan öhdəlik	-	-	-	-	-	-	-	55	-	-
Son qalıq	263	541	480	416	348	276	199	172	89	-